

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/edkkuj>

จัดทำวารสารโดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กรณีศึกษานวัตกรรมการบริหารและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ของผู้อำนวยการโรงเรียน ขนาดเล็กที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ: รางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2562 A case study of the administrative innovation and technology for learning process of small size School's director as the best practice: National OBEC AWARDS in academic year 2019

จตุรงค์ ธนะสีลังกูร

Chaturong Thanaseelangkun

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Faculty of Education, Nakhon Ratshasima Rajabhat University, Thailand

Received: February 16, 2022 Revised: June 27, 2024 Accepted: June 29, 2024

บทคัดย่อ

กรณีศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการใช้นวัตกรรมการบริหารและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน กรณีศึกษา
รางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2562 ซึ่งกรณีศึกษานี้นำมาใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา โดยมีพื้นที่เป้าหมายกรณีศึกษาคือ โรงเรียนบึงละออดพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครราชสีมา เขต 5 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนผู้ได้รับรางวัลผู้อำนวยการสถานศึกษายอดเยี่ยมในการส่งเสริม
การใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ระดับประถมศึกษา ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการ
เรียนการสอน ผลการศึกษาทำให้ทราบคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสถานศึกษา แนวคิดและกระบวนการบริหาร
จัดการโรงเรียนขนาดเล็ก การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ซึ่งสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาของ
โรงเรียน มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ โดยสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้จัดโครงการสัมมนา
ทางการบริหารการศึกษา โดยเชิญผู้อำนวยการโรงเรียนผู้ได้รับรางวัล มาเป็นวิทยากรบรรยายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด
ประสบการณ์ รวมทั้งเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ นำไปสู่การถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาเพื่อ
ประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

คำสำคัญ: นวัตกรรมการบริหาร กรณีศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

Abstract

The purpose of this case study was to present the administrative innovation and technology for learning process; the 2019 national OBEC AWARDS case study. This case study used for learning activities process of the Master degree level; the Master Degree of Educational Administration, graduate school, Nakhon Ratchasima Rajabhat University. The target area of the case study was Bung Saat Wattana School, Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5. The key informant was the school director who received an award of the best practice of innovation promoting in learning management. That was Long-distance satellite (DLTV) primary school level (innovation and technology for teaching and learning). The results of this study revealed that; the leadership characters of the school director, concepts and processes of small size school management, the innovation and technology for teaching and learning which can enhance the quality of school education. All of them were outstanding school. The Department of Educational Administration Nakhon Ratchasima Rajabhat University has organized a seminar on educational administration and invited the director to be a Keynote Speaker, exchanging knowledge sharing experience as well as propose guidelines for the best practice educational institutions management. So this case study can be learning lessons for application benefitting in the future.

Keywords: Administrative innovation, Case study, Small size school, Technology for learning process

■ บทนำ

โรงเรียนบุงสะอวดวัฒนา ตั้งอยู่เลขที่ 284 หมู่ที่ 2 บ้านบุ ตำบลบ้านวัง อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30220 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตพื้นที่บริการของหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านบุ และหมู่ที่ 6 บ้านโคกสะอาดปัจจุบัน มีผู้เรียนทั้งสิ้น 73 คน (ข้อมูล ณ 10 พฤศจิกายน 2562) มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งสิ้น 10 คน เป็นโรงเรียนสุจริต รุ่นที่ 2 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (ONET) ปีการศึกษา 2561-2562 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ปีการศึกษา 2562 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รางวัลเหรียญเงิน “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม”(One School One Innovation : OSOI) ระดับภูมิภาค ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ประจำปี 2562 / รางวัล “รองชนะเลิศอันดับ 1” โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ปีการศึกษา 2562 ประจำปี เขตตรวจราชการที่ 13 เป็นโรงเรียนต้นแบบขนาดเล็กด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นโรงเรียนต้นแบบขนาดเล็กด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นโรงเรียนต้นแบบขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานของผู้บริหารสถานศึกษาบรรจุใหม่ จำนวน 53 ท่าน เป็นโรงเรียนต้นแบบขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน คณะ ผอ.น้องเลี้ยงและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายคณะ และเป็นโรงเรียนที่มีผลการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาชาติขั้นพื้นฐาน (NT) สูงกว่าระดับประเทศ 5 ปีซ้อน (โรงเรียนบุงสะอวดวัฒนา, 2562)

โรงเรียนบึงสอาดพัฒนา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยจัดกิจกรรมกระตุ้นโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กิจกรรมเตรียมความพร้อมของครูก่อนเปิดภาคเรียน กิจกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตลอดปีการศึกษา กิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล กิจกรรมการปรับปรุงบรรยากาศห้องเรียน การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีให้ครบทุกชั้น โดยจัดให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองโดยมีครูประจำชั้นคอยให้คำปรึกษา เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียนตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน และบริบทของโรงเรียน (โรงเรียนบึงสอาดพัฒนา, 2562)

จากจุดเด่นในการจัดการเรียนรู้ทางไกลผ่านดาวเทียม ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงสอาดพัฒนา จึงนำจุดเด่นของโรงเรียนมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยนำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) มาเป็นรูปแบบ (Model) โดยใช้ชื่อว่า “4S Model กับวิถี DLTV สร้างสรรค์ผู้เรียนดีมีคุณภาพ” เป็นนวัตกรรมในการขับเคลื่อนโรงเรียนบึงสอาดพัฒนาเป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพสืบไป

■ นวัตกรรมการบริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงสอาดพัฒนา ได้นำประเด็นปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนเข้าที่ประชุมคณะกรรมการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อวางแผน กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา และออกแบบนวัตกรรมการบริหารที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการในการพัฒนา นำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบนวัตกรรมและทุกกิจกรรมมีความสอดคล้องกัน โดยมีวัตถุประสงค์ของนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิฐาน (วิเชียร ไชยบัง, 2558) และการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมที่ทำให้มนุษย์ได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ (สิริรัตน์ นาकिन, 2561) ดังนั้นในการใช้นวัตกรรมจึงควรพัฒนาคุณธรรมนำความรู้และสามารถประยุกต์สู่การปฏิบัติ

กระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) มีจุดเด่น คือ แก้ปัญหาขาดแคลนครู หรือครูไม่ตรงวิชาเอก ลดภาระครู เป็นสื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น ช่วยทบทวนบทเรียน สามารถเลือกบางบทเรียนไปสร้างความเข้าใจและสรุปองค์ความรู้ได้ จึงเหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีครูที่จบไม่ตรงเอกและไม่ถนัดในบางวิชา และปัจจัยที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์หลักสูตรแกนกลางนั้น จำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์ 4 5 6 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

4 ข้อพื้นฐาน 1) สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและภายในห้องเรียนต้องสะอาดเป็นระเบียบ 2) โทรทัศน์ขนาดเหมาะสมกับห้องเรียนและจำนวนผู้เรียน ติดตั้งโทรทัศน์ให้มีความสูงเหมาะสมกับระดับสายตาผู้เรียน 3) ครูต้องเอาใจใส่ กำกับดูแลช่วยเหลือผู้เรียนก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังเรียน และ 4) ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมกิจกรรมและตั้งใจเรียนรู้พร้อมกับผู้เรียนโรงเรียนไกลกังวล

ผู้บริหาร 5 ข้อจัดทำ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างจริงจัง และอำนวยความสะดวกให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดหาเครื่องรับสัญญาณดาวเทียมและโทรทัศน์ขนาดเหมาะสมกับห้องเรียนและจำนวนผู้เรียน ติดตั้งโทรทัศน์ให้มีความสูงเหมาะสมกับระดับสายตาผู้เรียน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดหาคู่มือครูพระราชทานสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนปลายทาง 4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำด้วยความมุ่งมั่น และนำพาครูทุกคน ทุกฝ่าย ตระหนักเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง และ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนทุกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สรุป 6 ข้อปฏิบัติ 1) ครูต้องจัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสม เอื้อต่อการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ครูต้องเตรียมการสอนล่วงหน้า ทั้งสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ใบงาน ใบความรู้และกิจกรรมเสริม ตามที่คู่มือครูสอนทางไกลผ่านดาวเทียมกำหนด รวมทั้งมอบหมายงานให้ผู้เรียนเตรียมพร้อมในการเรียนครั้งต่อไป 3) ครูต้องร่วมจัดการเรียนรู้ไปพร้อมกับครูโรงเรียนต้นทางและเอาใจใส่ กำกับ ดูแล แนะนำผู้เรียนให้ปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง 4) ครูต้องสรุปสาระสำคัญร่วมกับผู้เรียน หลังจากกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุดลงและบันทึกผลการจัดการเรียนรู้หลังสอนทุกครั้ง 5) ครูต้องวัดและประเมินผล เมื่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุดในแต่ละครั้ง แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ทำให้ทราบว่าผลการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป และ 6) ครูต้องจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมนอกตารางออกอากาศ เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่ไม่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือให้ความรู้เพิ่มเติม

■ กระบวนการบริหารจัดการ

กระบวนการบริหารจัดการนวัตกรรมของโรงเรียนปู่สะอาดวัฒนา มีความสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Kemmis & McTaggart, 1988). บูรณาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ และวงจรคุณภาพเดมมิ่ง ดังนี้ (จตุรงค์ ธนะสีลังกูร, 2560)

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (P : Planning)

การวางแผน (Planning) สำรวจปัญหาและบริบทของโรงเรียนร่วมกัน ระหว่างบุคคลผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการ SWOT Analysis ดังนี้ (นิตยา หุตาวัตร, 2551)

กลยุทธ์ (SWOT Analysis) : โรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์กร หรือ SWOT Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

1. จุดแข็งของโรงเรียน (S : Strengths) : จุดแข็งของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายในโรงเรียนที่เป็นจุดเด่น คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนวางแผนการจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างจริงจัง อำนาจความสะดวกให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดสภาพแวดล้อม และสนับสนุนเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้นำด้วยความมุ่งมั่นและนำพาครูทุกคนตระหนักเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือดำเนินการอย่างจริงจัง

2. จุดอ่อนของโรงเรียน (W : Weaknesses) : จุดอ่อนที่เป็นปัจจัยภายในของโรงเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไม่เป็นที่น่าพึงพอใจและผู้เรียนยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ครูขาดการเตรียมการสอนล่วงหน้าและไม่สรุปสาระสำคัญร่วมกันกับผู้เรียน ครูขาดการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลเมื่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุดลง และผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมกิจกรรม

3. โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O : Opportunities) : โอกาสที่เป็นปัจจัยภายนอกของโรงเรียน คือ องค์กรชุมชนเข้มแข็ง รู้รักสามัคคี ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา โดยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นการระดมทรัพยากรและมีส่วนร่วมในการปรับปรุง พัฒนา บริบทและแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ให้เป็นโรงเรียนน่าอยู่ น่าดู น่าเรียน

4. อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T : Threats) : อุปสรรคที่เป็นปัจจัยภายนอกของโรงเรียน คือ บริบทความแห้งแล้ง ดินเค็ม ทุรกันดาร ผู้ปกครองมีรายได้น้อย ห่างไกลความเจริญ ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการดูแลบุตรหลานของตนเอง จึงส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่เกิดประสิทธิภาพและไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

ซึ่งขั้นตอนการวางแผน มีกระบวนการในการดำเนินการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง คณะทำงานจัดทำคู่มือการใช้ “4S Model กับวิธี DLTV สร้างสรรค์ผู้เรียนที่มีคุณภาพ” และนำสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (A : Action)

เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนมาดำเนินการ โดยใช้วิธีการเชิงระบบ (System Approach) ประกอบด้วย (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553)

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) : ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยใช้ยุทธศาสตร์ 4 5 6 คือ 4 ข้อพื้นฐาน ผู้บริหาร 5 ข้อจัดทำ และ ครูนำ 6 ข้อปฏิบัติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. กระบวนการ (Process) : บ้าน วัด โรงเรียน เป็นสถาบันเบื้องต้นของชุมชนและสังคมซึ่งมักนิยมเรียกรวมตัวกันตามอักษรย่อ "บวร" หากสถาบันทั้ง 3 มีความแข็งแกร่ง ชุมชน และสังคมย่อมมีความแข็งแกร่งด้วย การมีส่วนร่วมในการพัฒนาซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญของความสำเร็จในการนำองค์การไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคนของสถาบันหลักนั้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนและชุมชน ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. ผลผลิต (Output) : จากปัจจัยสู่ความสำเร็จโดยใช้ยุทธศาสตร์ 4 5 6 ผ่านกระบวนการดำเนินการซึ่งได้รับความร่วมมือจาก บ้าน วัด โรงเรียน จึงส่งผลให้ได้ผลผลิต ดังนี้ 4 ข้อพื้นฐาน : โรงเรียนบุงสะอาดวัฒนา เป็นโรงเรียนที่นำคู่มือ นำเรียน วัสดุ อุปกรณ์ มีความพร้อมต่อการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ผู้บริหาร 5 ข้อจัดทำ : ผู้อำนวยการโรงเรียนบุงสะอาดวัฒนา ได้รับรางวัลเหรียญทองระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้อำนวยการสถานศึกษายอดเยี่ยม ประเภท : โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้าน : บริหารจัดการยอดเยี่ยม ประจำปี 2561-2562 ครูนำ 6 ข้อปฏิบัติ : ครูประจำชั้นจัดสภาพห้องเรียนอย่างเหมาะสมและเพื่อต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) จนส่งผลให้ห้องเรียนทั้ง 6 ห้องเป็นห้องเรียนคุณภาพ

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) : เป็นการประเมินผลผลิตของระบบว่า บรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร กรณีพบจุดบกพร่อง ต้องย้อนกลับไปปรับปรุงขั้นตอนที่ 1 ถึง 3 ทั้งนี้ เพื่อให้ผลผลิตบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน (School Quality) มีผลลัพธ์ในการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนที่มีคุณภาพ (Student Quality)

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต (O : Observation)

ใช้กระบวนการนิเทศติดตามและประเมินผล ตามขั้นตอนดังนี้ (Glickman, 1990)

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ : เป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นตามสภาพจริง ตามตัวบ่งชี้ด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน มีการวิเคราะห์ที่ตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด มีการสำรวจและประเมินความต้องการของครู ลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ ตลอดจนวิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหา กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และการดำเนินการ

2. การวางแผนการนิเทศ : เป็นการนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการมาจัดทำแผนการนิเทศโดยกำหนดรายละเอียด ขั้นตอน ระยะเวลา การวางแผนนิเทศภายในโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่นำเอาทางเลือกที่จะดำเนินการมากำหนดรายละเอียด กิจกรรมและจัดลำดับขั้นตอน การปฏิบัติ เขียนเป็นโครงการนิเทศภายใน เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจว่าจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร และจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ การสร้างกฎเกณฑ์ในการทำงานร่วมกัน เป็นการสร้างข้อตกลงที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับควบคุมการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

3. การปฏิบัติการนิเทศ : เป็นการดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดในโครงการนิเทศภายใน ผู้บริหารหรือผู้นิเทศจะต้องนำหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อ กิจกรรมและเครื่องมือนิเทศ ไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้รับการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้บริหารและผู้นิเทศควรเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติการนิเทศเพื่อเสริมแรงใจ กำลังใจ รับทราบปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศแล้วนำมาพิจารณาหาทางช่วยเหลือ สนับสนุน ด้วยเหตุที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายจึงควรยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ภารกิจที่สำคัญ มีดังนี้

3.1 การบันทึกการนิเทศ ผู้นิเทศควรจดบันทึกผลการนิเทศทุกครั้งเพื่อเป็นหลักฐานหรือสัญญาร่วมกัน ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศว่ามีสิ่งใดที่ยังต้องปรับปรุงพัฒนาให้ได้ตามข้อกำหนดที่ต้องการ

3.2 การรายงานผลการนิเทศ เมื่อเสร็จสิ้นการนิเทศแต่ละครั้ง ผู้นิเทศจำเป็นต้องจัดทำรายงานผลการนิเทศให้ผู้บริหารรับทราบเพื่อการวินิจฉัยสั่งการและนำรายงานนั้นเก็บเข้าพร้อมนิเทศและนำไปประกอบการรายงานผลการนิเทศซึ่งประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ อาทิ วัตถุประสงค์การนิเทศ กิจกรรมการนิเทศ เนื้อหาสาระของการนิเทศ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหา ยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ก่อนและหลังการพัฒนา

3.3 การสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนปัจจัย ทรัพยากรที่จำเป็นแก่ผู้รับการนิเทศ เช่น สื่อ งบประมาณ การพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

3.4 การพัฒนากิจกรรม ผู้นิเทศนำผลจากการนิเทศเข้าที่ประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหา และนำไปวางแผนการนิเทศในครั้งต่อไป

4. การประเมินผล : เป็นการตรวจสอบความสำเร็จของโครงการกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ ประเมินกระบวนการนิเทศ สรุปผลการประเมินเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติงานต่อไป ผู้นิเทศควรสร้างข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลซึ่งการประเมินผลควรประเมินระหว่างดำเนินการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีข้อมูลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (R : Reflection)

เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำงาน เพื่อประเมินหรือตรวจสอบผลของการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) บรรลุตามเป้าหมายส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณภาพ โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ (Outcomes) ของการพัฒนา ดังนี้

ภูมิรู้ ประกอบด้วย ความรู้ (K : Knowledge) ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ ผู้เรียนมีความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET/NT/RT) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ ทักษะ (S : Skill) สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน: ผู้เรียนมีทักษะชีวิต เช่น โครงการขนมไทยในท้องถิ่น (1 โรงเรียน 6 อาชีพ) และกิจกรรมลูกเสือเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ภูมิธรรม ประกอบด้วย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A : Attitude) ผู้เรียนได้รับรางวัลเหรียญเงิน ระดับ สพฐ. การแข่งขันละครคุณธรรม ระดับชั้น ป.1-6 ประจำปีการศึกษา 2561-2562 กิจกรรมเด็กไหว้ผู้ใหญ่รับ สอดคล้องกับคุณลักษณะด้านรักความเป็นไทย กิจกรรมน้องไหว้พี่ สอดคล้องกับคุณลักษณะด้านรักความเป็นไทย กิจกรรมเดินแถว สอดคล้องกับคุณลักษณะด้านความมีวินัย

ภูมิฐาน ประกอบด้วย อัตลักษณ์ (I : Identity) อัตลักษณ์โรงเรียน คือ ธนาคารโรงเรียนสู่ความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะด้านอยู่อย่างพอเพียง ชื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ เอกลักษณ์โรงเรียน คือ ยิ้มใส ไหว้สวย ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะด้านรักความเป็นไทย

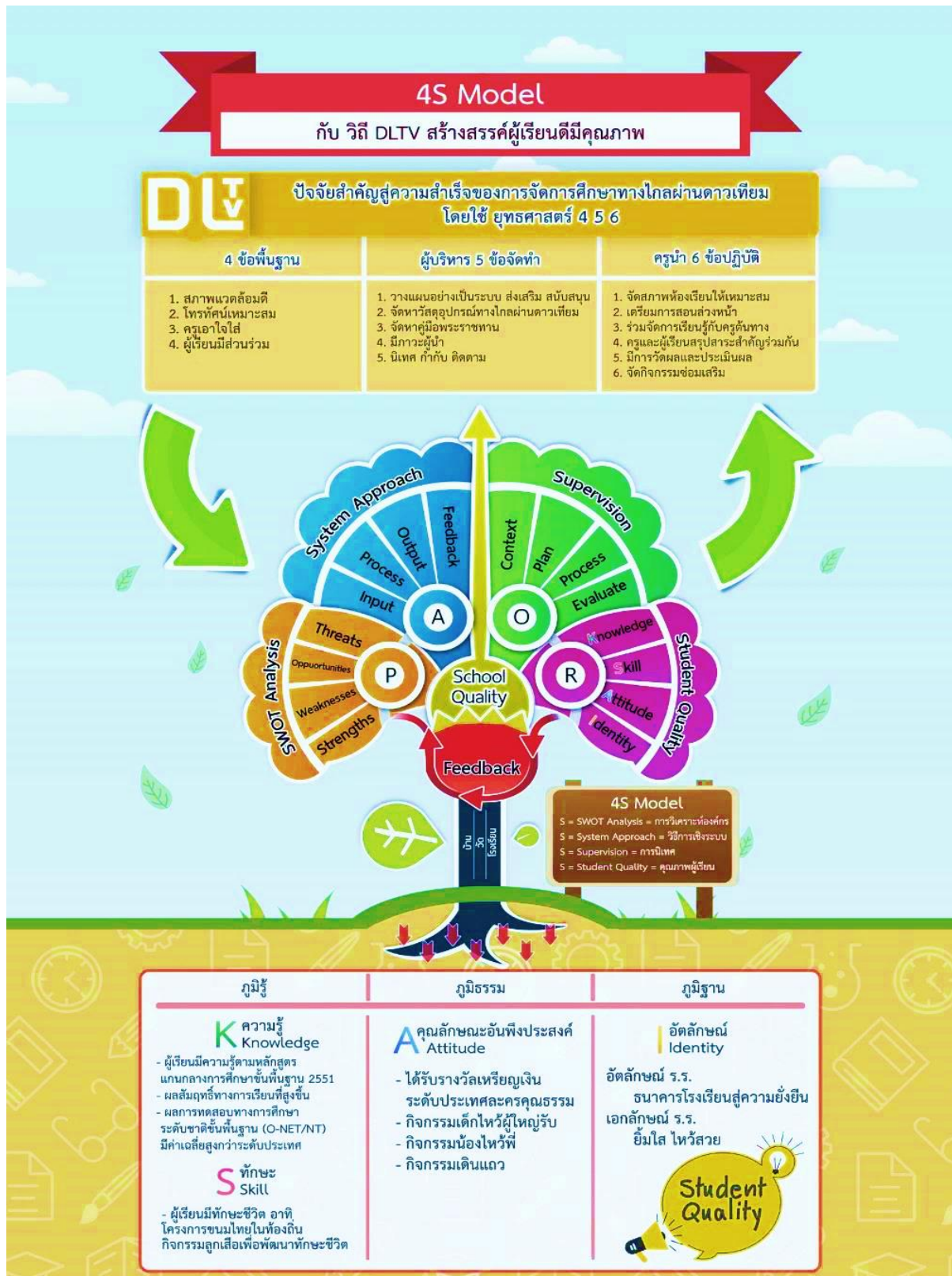
จากแนวคิดหลักดังกล่าวโรงเรียนซึ่งมีจุดเด่นอยู่แล้ว คือ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (ONET) ปีการศึกษา 2561-2562 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพียงอย่างเดียว และเป็นโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ปีการศึกษา 2562 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ผู้อำนวยการโรงเรียนนำจุดเด่นของโรงเรียนมาบูรณาการกับหลักแนวคิดข้างต้น ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกระบวนการ PAOR โดยบูรณาการแนวคิดหลักดังกล่าวให้กับทฤษฎีการบริหาร อันประกอบด้วย SWOT Analysis , System Approach , Supervision และ Student Quality มาเป็นนวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียน มี ภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิฐาน นำสู่โรงเรียนดีมีคุณภาพสืบไป

■ การเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนานวัตกรรม

กระบวนการพัฒนา “4S Model กับวิถี DLTV สร้างสรรค์ผู้เรียนดีมีคุณภาพ” ก่อให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ร่วมกันทั้งหน่วยงาน ดังนี้

1. **ปัจจัยแห่งความสำเร็จ** จากภายในองค์กร เช่น ผู้บริหารเอาใจใส่ ครูสอนดี สอนเก่ง ผู้เรียนสนใจ เก่ง มีความรับผิดชอบ ชุมชน ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ ปัจจัยที่มาจากภายนอก เช่น นโยบายของรัฐบาล แนวทางของ สพฐ.
2. **เทคนิคหรือเคล็ดลับ** โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ เพราะ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร และ ผู้เกี่ยวข้องต้องมีความหมายเดียวกัน คือ “ต้องทำจนบรรลุผล” สำเร็จตามเป้าหมาย ต้องทำทุกคน
3. **ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะและข้อควรระวัง** ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และต้องคอยกำกับติดตามผู้เรียนทุกกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตน จนเป็นนิสัย สม่่าเสมอต่อเนื่อง นำไปใช้ในชีวิตประจำ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของ ชีวิตที่เรียกว่าวิถี และเป็นวัฒนธรรมองค์กร

จากที่กล่าวมาสามารถแสดงแผนภาพ โมเดลการบริหารได้ ดังนี้

ภาพที่ 1. แผนภาพ 4S Model กับวิธี DLTV สร้างสรรค์ผู้เรียนดีมีคุณภาพ ที่มา : โรงเรียนบึงสะอาดวัฒนา (2562)

■ ผลสัมฤทธิ์จากการใช้นวัตกรรม

1. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนในปี 2561-2562 นักเรียนในโรงเรียนบึงสะอาดวัฒนา มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ดีเยี่ยม ร้อยละ 86.79

2. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น มาตรฐานที่ 4 : ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง ดูและสื่อสาร โดยการพูด หรือ เขียนตามความคิดของตนเอง ระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 88.71 นำเสนอวิธีคิด วิธีการแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง ระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 87.10 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ ระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 85.48 ความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ ระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 91.94

3. ผลการทดสอบระดับชาติ

3.1 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขั้นพื้นฐาน (O-NET)

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ปีการศึกษา			
	2561		2562	
	ค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ	ค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
ภาษาไทย	43.56	46.58	62.14	55.90
คณิตศาสตร์	30.71	37.12	50.00	37.50
วิทยาศาสตร์	39.07	39.12	47.79	39.93
ภาษาอังกฤษ	27.32	36.34	34.29	39.24
สังคมศึกษา	-	-	-	-
รวม	35.17	39.79	48.56	43.14

3.2 ผลการสอบการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT)

ตารางที่ 2 ผลการสอบการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ปีการศึกษา			
	2561		2562	
	ค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ	ค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
ความสามารถด้านภาษา	60.95	52.67	68.88	53.18
ความสามารถด้านคำนวณ	64.76	37.75	55.87	47.19
ความสามารถด้านเหตุผล	64.76	45.31	62.85	48.07
รวม	63.49	45.25	62.53	49.48

4. ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ

มาตรฐานที่ 2 : ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลาง (8 ประการ) มีความเอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูต่องานที่มีพระคุณ ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 100 ทุกด้าน

5. ผู้เรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันทางวิชาการจากสถาบันต่าง ๆ

ปีการศึกษา 2561 - 2562 รางวัลเหรียญทองแดง : การแข่งขันต่อศัพท์ภาษาอังกฤษ (Cross word) ระดับชั้น ป.1 – 6 ระดับภาคชนะเลิศ เหรียญทอง : การแข่งขันต่อศัพท์ภาษาอังกฤษ (Cross word) ระดับชั้น ป.1 – 6 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เหรียญทอง : การแสดงทางวิทยาศาสตร์ (Science Show) ระดับชั้น ป. 4 – 6 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เหรียญทอง : โครงงานคณิตศาสตร์ ประเภทบูรณาการความรู้ในคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ ระดับชั้น ป. 4 – 6 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เหรียญทอง : การประกวดโครงงานคุณธรรม ระดับชั้น ป. 4 – 6 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เหรียญเงิน : โครงงานวิทยาศาสตร์ ประเภททดลอง ระดับชั้น ป. 4 – 6 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เหรียญทองแดง : การแข่งขันต่อสมการคณิตศาสตร์ (A-MAHT) ระดับชั้น ป.1 – 6 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เหรียญทอง : การแข่งขันละครคุณธรรม ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

■ ข้อเสนอแนะทางการบริหารจัดการ

1. จากงานวัดกรรมการบริหารที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศนั้น จะพบว่า โรงเรียนสามารถบูรณาการการบริหารตามขอบข่ายภาระงานกับกระบวนการเชิงระบบ วงจรคุณภาพ และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สร้างเป็นนวัตกรรมหรือรูปแบบการบริหารตามบริบทที่เหมาะสม
2. การมีส่วนร่วมมีความสำคัญในทุกขั้นตอนการบริหารจัดการ ดังนั้น โรงเรียนควรกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างขวัญกำลังใจ การสร้างความเป็นทีมในการทำงาน การเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน การให้เกียรติและให้อิทธิพลบุคลากรได้แสดงศักยภาพและประสานความร่วมมือในการทำงานด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
3. การใช้เทคโนโลยีบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้สิ่งที่มีต้นทุนเดิม เพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมกับบริบทและนำไปใช้อย่างสร้างสรรค์ แต่ทั้งนี้จะต้องมีการใช้เทคโนโลยีภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของบุคลากร ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา และเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ
4. ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี และรูปแบบการบริหารจัดการมาใช้ในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องสร้างศรัทธาและการยอมรับนับถือทั้งจากบุคลากร ชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถประสานความร่วมมือ และนำขับเคลื่อนภารกิจของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

■ ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อยอดจากกรณีศึกษา

1. ควรมีการศึกษานวัตกรรมและรูปแบบการบริหารจัดการเชิงเปรียบเทียบหรือพหุกรณีศึกษา เพื่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลายในการพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารจัดการทางการศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
2. ควรนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปใช้ในการพัฒนาการบริหารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นวงจรการพัฒนาและควรมีการเชื่อมโยงต่อยอดระหว่างงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

■ บทสรุป

กรณีศึกษานวัตกรรมการบริหารและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ของผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ: รางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2562 เป็นผลการปฏิบัติงานและการบริหารงานของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์โดยได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณ ซึ่งผู้เขียนได้ออดประสบการณ์ทำงานและนำเสนอองค์ความรู้ทางการบริหารที่สามารถนำไปเป็นแนวทางและปรับประยุกต์ใช้ได้ตามบริบท องค์ความรู้สำคัญในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่มีความสอดคล้องกับบริบท กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งใช้แนวคิดการทำงานโดยใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นฐาน โดยการสะท้อนผลการปฏิบัติใน 3 มิติ คือ ด้านภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน เพื่อนำข้อมูลไปสู่การวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการต่อไป ในการบริหารจัดการยังให้ความสำคัญในการบริหารทรัพยากร การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งผลจากการใช้นวัตกรรมส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น และได้รับรางวัลเป็นที่ประจักษ์

■ References

- จตุรงค์ ธนะสีลังกูร. (2560). *การบริหารจัดการทางการศึกษา*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- นทียา หุตาวัตร. (2551). *คิดกลยุทธ์ด้วย SWOT*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- โรงเรียนปทุมมาดารา. (2562). *รายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อรับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS)*. นครราชสีมา: โรงเรียนปทุมมาดารา.
- วิเชียร ไชยบัง. (2558). *โรงเรียนนอกกะลา ภาคปฎิหาริย์*. บุรีรัมย์: เรียนนอกกะลา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). *ผู้บริหารโรงเรียน : สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิผล*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- สิริรัตน์ นาคน. (2561). *รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา*. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Glickman, C. D. (1990). *Supervision of Instruction*. New York: Allyn and Bacon.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. Melbourne: Deakin University Press.